Betänkande EkUB 32/2026 rd─ RP 190/2026 rd

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av produktansvarslagen och 12 kap. 1 a § i konsumentskyddslagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av produktansvarslagen och 12 kap. 1 a § i konsumentskyddslagen (RP 190/2026 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- lagstiftningsråd Jussi Päivärinne, justitieministeriet
- expert Oona Juonala, Finlands näringsliv rf
- ledande jurist Mona Redsven, Finanssiala ry
- ledande expert Tiina Vyyryläinen, Finsk Handel rf
- jurist Viivi Kuosa, Konsumentförbundet rf
- ledande expert Marjukka Turunen, Sailab - MedTech Finland ry.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- Konkurrens- och konsumentverket
- Lääketeollisuus ry
- Företagarna i Finland rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att produktansvarslagen och konsumentskyddslagen ändras. Genom ändringarna genomförs produktansvarsdirektivet.

För att genomföra produktansvarsdirektivet och uppdatera tillämpningsområdet för produktansvarslagen föreslås det att begreppen och bestämmelserna i lagen ändras så att lagen bättre än för närvarande motsvarar kraven i den digitala verksamhetsmiljön. Det föreslås till exempel att definitionen av produkt ska utvidgas så att den också omfattar digitala tillverkningsfiler och programvara. Det föreslås dessutom att det till lagen ska fogas mer detaljerade bestämmelser än tidigare om de aktörer som är skadeståndsansvariga, förutsättningarna för ansvarsfrihet, grunderna för bedömning av säkerhetsbrister samt

preskriptionstider. I lagen föreslås nya bestämmelser bland annat om presumtioner om säkerhetsbrister hos produkter och om orsakssambandet mellan en produkts säkerhetsbrister och en skada samt bestämmelser om framläggande och utlämnande av bevisning och offentliggörande av domar. Dessutom föreslås det att lagen ändras så att det i fortsättningen ska vara möjligt att åberopa utvecklingsriskförsvar som grund för befrielse från skadeståndsansvar.

Det föreslås att bestämmelserna om tiden för väckande av talan i konsumentskyddslagen ändras så att de använda begreppen motsvarar de begrepp som föreslås i produktansvarslagen.

Lagarna föreslås träda i kraft den 9 december 2026, samma dag som direktivet ska börja tillämpas.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Bakgrund och de viktigaste förslagen

Propositionen hänför sig till det nationella genomförandet av det så kallade nya produktansvarsdirektivet (EU) 2024/2853 och innehåller förslag till ändring av produktansvarslagen och konsumentskyddslagen. Genom det nya direktivet upphävs det gamla produktansvarsdirektivet 85/374/EEG, som Finlands nuvarande produktansvarslag grundar sig på. Med produktansvar avses skadeståndsansvar oberoende av vållande för skada som orsakats av en produkt med säkerhetsbrister.

Syftet med reformen är att säkerställa en hög skyddsnivå för konsumenter och andra fysiska personer oavsett vilken teknik det rör sig om. De ändringsbehov som det nya produktansvarsdirektivet förutsätter gäller särskilt översynen av produktansvarslagens tillämpningsområde och de skador som ersätts, införandet av nya definitioner och presumtionsbestämmelser, översynen av kretsen av ekonomiska aktörer som ansvarar för produkter med säkerhetsbrister samt bestämmelserna om preskriptionstid och slutlig preskriptionstid.

De nuvarande bestämmelserna om produktansvar har varit i kraft länge. I propositionen konstateras det att regleringen i huvudsak har fungerat väl och att det finns en etablerad tolkningspraxis. Utgångspunkten för genomförandet av direktivet har därför varit att den nationella lagstiftningen ska ändras endast i den mån det är nödvändigt för att genomföra direktivet. Det nya produktansvarsdirektivet är till största delen fullständigt harmoniserande, vilket innebär att det nationella handlingsutrymmet är litet.

Ekonomiutskottet konstaterar att den nya produktansvarsregleringen förbättrar konsumenternas ställning på flera sätt. Regleringen utvidgar kretsen av ersättningsgilla skador och beaktar digitala produkter och programvara bättre. Dessutom förbättras konsumenternas möjligheter att få ersättning och mekanismer som underlättar bevisningen skapar större balans mellan konsumenten och tillverkaren. Sammantaget anser ekonomiutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslagen utan ändringar.

Utvecklingsriskförsvar

Det viktigaste nationella avgörandet i propositionen gäller det så kallade utvecklingsriskförsvar som det föreskrivs om i den föreslagna 7 § 1 mom. 4 punkten i produktansvarslagen. Med stöd av utvecklingsriskförsvaret kan en ekonomisk aktör befrias från produktansvar om aktören visar att produktens säkerhetsbrister inte kunde ha upptäckts på grundval av det objektiva vetenskapliga och tekniska kunskapsläget vid den tidpunkt då produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk eller under den tid då produkten stod under tillverkarens kontroll.

Ekonomiutskottet har i samband med beredningen av det nya produktansvarsdirektivet konstaterat att det med tanke på den inre marknadens funktion och lika konkurrensvillkor för företagen kunde vara motiverat att slopa det nationella handlingsutrymmet i fråga om utvecklingsskador och reglera frågan enhetligt på EU-nivå (EkUU 74/2022 rd—U 82/2022 rd).

I propositionen föreslås det att det gällande rättsläget ändras så att det till produktansvarslagen fogas ett utvecklingsriskförsvar som grund för ansvarsbefrielse. Lösningen innebär att Finland, till skillnad från genomförandet av det gamla produktansvarsdirektivet, inte längre utnyttjar möjligheten till undantag från bestämmelsen om utvecklingsrisk enligt artikel 18 i det nya direktivet.

Sakkunniga har framfört motsatta synpunkter på om utvecklingsriskförsvaret ska tillåtas. En del sakkunniga har ansett att lösningen främjar en enhetlig regleringsmiljö i medlemsstaterna och bättre än för närvarande tryggar jämlika konkurrensvillkor på den inre marknaden. Andra sakkunniga har ansett att det är mer motiverat att behålla den nuvarande regleringen, eftersom en ekonomisk aktör anses ha bättre förmåga än en enskild konsument att bära riskerna med en produkt och eftersom ett strikt ansvar sporrar tillverkarna att satsa på produkternas säkerhet och tillförlitlighet.

I propositionen konstateras det att den föreslagna lösningen i ett enskilt fall kan leda till att en skadelidande inte får ersättning med stöd av produktansvarslagen, trots att skadan har orsakats av en produkt med säkerhetsbrister. Detta kan anses försämra den skadelidandes faktiska ersättningsskydd särskilt i sådana sällsynta men allvarliga situationer där skadan har orsakats av en risk som hänför sig till produkten men som inte har kunnat upptäckas vid bedömningstidpunkten. I ett sakkunnigyttrande konstateras det att det med tanke på skyddet för de skadelidande kunde vara motiverat att bevara nuläget, särskilt vid de allvarligaste personskadorna, eftersom den skadelidande i allmänhet inte kan påverka riskerna med en produkt eller bedöma om de föreligger.

I enlighet med det som påpekas i propositionen kan det betraktas som en riktad balansering att tillåta att bestämmelsen om utvecklingsrisk åberopas i en situation där det nya direktivet i övrigt utvidgar ansvarssystemet och stärker den skadelidandes ställning. Lösningen innebär inte att konsumentskyddet allmänt försämras utan att ansvarsbestämmelserna balanseras upp: den skadelidandes ställning stärks genom flera materiella och processuella reformer, men samtidigt utsträcks det strikta ansvaret inte till sådana risker som det inte varit möjligt att upptäcka utifrån det objektiva vetenskapliga och tekniska kunskapsläget.

De sakkunniga har påpekat att ett tillåtande av utvecklingsriskförsvar gör bestämmelserna mera förutsägbara och närmar Finlands lösning till lagstiftningen i de medlemsstater som tillämpar försvaret. Detta minskar för sin del risken för att Finlands genomförandelösning blir en konkurrensnackdel för finländska företag. Tillåtandet av utvecklingsriskförsvaret bedöms bidra till att begränsa företagens ansvar för risker som objektivt sett inte kan upptäckas och minska den rättsliga och ekonomiska osäkerhet som är förknippad med dem. Enligt uppgift bedöms den föreslagna ändringen i fråga om utvecklingsriskförsvaret inte öka belastningen på domstolsväsendet.

I propositionen påpekas att konsekvenserna för konsumenterna av att utvecklingsriskförsvar tillåts är dubbelriktade: det kan i vissa fall försämra ersättningsskyddet i efterhand, men samtidigt kan det bidra till att stödja utvecklingen av nya produkter och marknadens funktion i den mån lättnaderna i ansvarsregleringen faktiskt påverkar företagens marknadstillträde eller investeringar eller tillgången till produkter. Utvecklingsriskförsvaret kan komma att tillämpas särskilt i branscher där den tekniska eller vetenskapliga utvecklingen är snabb, såsom programvaru-, AI-, bioteknik- och hälsoteknikbranscherna. Ekonomiutskottet fäster uppmärksamhet vid riskerna inom AI-branschen och andra branscher som utvecklas snabbt och efterlyser tillräckliga verktyg för att hantera dessa risker.

Ekonomiutskottet konstaterar att utvecklingsriskförsvaret är en begränsad ansvarsfrihetsgrund vars tillämpningströskel är hög. Det avgörande är inte vad ett enskilt företag faktiskt kände till, utan huruvida säkerhetsbristen objektivt sett kunde upptäckas på grundval av det mest avancerade vetenskapliga och tekniska kunskapsläge som fanns tillgängligt. Utskottet betonar att utvecklingsriskförsvaret inte undanröjer tillverkarens skyldighet att släppa ut säkra produkter på marknaden eller iaktta de säkerhetsskyldigheter som hänför sig till produkten medan produkten står under tillverkarens kontroll.

Lagarnas ikraftträdande och uppföljning

Lagarna föreslås träda i kraft den 9 december 2026, samma dag som direktivet ska börja tillämpas. Ekonomiutskottet konstaterar att avsikten enligt propositionen är att följa hur lagstiftningen om produktansvar fungerar och vilka konsekvenser den har och att det vid uppföljningen ska fästas särskild uppmärksamhet vid konsekvenserna av den nationella lösningen i fråga om utvecklingsriskförsvaret. Utskottet anser det viktigt att justitieministeriet, i enlighet med det som påpekas i propositionen, vid behov också granskar om det finns skäl att ompröva lösningen i fråga om utvecklingsriskförsvaret.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 2 i proposition RP 190/2026 rd utan ändringar.

Betänkande EkUB 32/2026 rd

Helsingfors 4.11.2026

I den avgörande behandlingen deltog

vice ordförande Pauli Aalto-Setälä saml
medlem Lotta Hamari sd
medlem Timo Harakka sd
medlem Pertti Hemmilä saml
medlem Riitta Kaarisalo sd
medlem Timo Mehtälä cent
medlem Mikko Ollikainen sv
medlem Merja Rasinkangas saf
medlem Oras Tynkkynen gröna
medlem Heikki Vestman saml
medlem Johannes Yrttiaho vänst
ersättare Minna Reijonen saf.

Sekreterare var

utskottsråd Maiju Tuominen.